

TERST JE MĚSTEM BUDOUNOSTI, NIKOLI MINULOSTI — řekne ti každý Němec a každý Italián. A ptej se dál, také Istrie je zemí budoucnosti, horvatské Přímoří teprv budoucně něčím bude, Dalmacie teprv v budoucnosti rozkvěte. Ne snad že by nebylo se nic znamenitého událo posud v krajích těch, kdež, cokoliv po tisíciletí na Jaderském moři bouřilo, zde se rozbouřilo, i dobouřilo, ale z toho všeho, co se zde dělo, nemohou nynější agitátoři pro budoucnost, jaké o ní sobě přejí, potřebovat ničeho mimo snad to, že kdysi ta či ona města, špinavá Muggia, malebné Pirano, důležitá Pola atd., byla benátsko-italská. Do ostatního jim není nic, okolnost, že zde byla mocná knížata, která ani neznala jiného než slovanského jazyka, není jim ničím, jakož jim přítomnost také není ničím, poněvadž je až příliš slovanská. Slovanstvo musí pryč, musí co materiál dobrý se přeměnit, jakmile to se stane, řekne se: Terst má již svou přítomnost, Istrie již žije.

Znamenitá je v tom ohledu shoda mezi Němci a Italy. Vyhubení Slovanstva je společným zde jich cílem a v nejnovější době dostali na horvatském Přímoří spojence třetího, Maďary. To nevádí, že na př. stran Terstu (dál to nejde) je také soupeřnictví mezi Němci a Italy. Němci sice píšou: Terst je přístavem německým; ale věří té frázi sami právě tak málo, jako kterékoliv jiné ze svých tisícových frází. V Terstu se mluví jen o málo víc německy než v Rjece maďarsky (tedy jen o málo víc než pranic), dobře německy mluví tu vlastně jen sklepník v některém z předních hostinců, vyhlašované pro německé smýšlení své rodiny mluví doma jen italsky, v Schillervereinu, jediném německém spolku, mluví se právě tolik italsky co německy, municipium píše na rohy ulic a náměstí jen italské oznamy atd. Terst nemůže být

proto německý, protože, vyjma ouředníky státní a vojenskou obsádku, je tu zrovna tolik Němců jako Řeků.

Je Terst italský? Zdálo by se, že co nejitalstější, podle toho, co tam dělají Italianissimi a zaplacená jimi lůza. Ale co nejitalstější nejen v národním, nýbrž i v politickém ohledu. Pravý Ital terstský má as tutěž touhu po spojení s krásnou Itálií, jakou má Italie po krásných přístavech na východním břehu jaderském. Demonstruje se to veřejně. Podobizny Viktora Emanuela a Garibaldiho jsou v krámech mezi „prvními svatými“ a prodávají se co nejoblíbenější artikul, v „pastize-riích“ pije se „likér Menabrea“, „likér Garibaldi“ atd. s toutěž pochoutkou, jako se pil v Benátkách před rokem 1866, a z „likéru papežského“ rovněž jako před dvěma lety v Benátkách vždy něco dříve se na zem odlije, a když roznese se zpráva, že Menotti Garibaldi přibyl do Terstu, lítají petardy na hlavní stráž jako kdys v Miláně. Jedinou překážkou — není vláda, neboť vláda jim lichotí a hledí si je získat toutěž cestou, na které dříve tak šťastně si „získala“ Milanesy a Veneziany, jedinou překážkou jsou Slované; slovenští a dalmatští dělníci a námořníci, jichž nechce nyní terstská uplacená lůza ani v dílnách více trpět, vezmou někdy nějaký ten jak ruka tlustý koneček lodních provazů do pěstě a s pokřikem „Mi nismo Laši“ přejedou jim přes hlavu tak důkladně, že se teprv v nemocnici vzpamatují. Srážky nejsou řídké, obyčejně jsou krvavy. Tyto dny jsme čtli opět o jedné srážce mezi terstskou lůzou a tamější teritoriální milicí, jež sestávajíc z obyvatelů terstského území, je ovšem ryze slovanská a Italianissimům nesmírně protivna, takže ji pro hnědý její oblek nejmenují jinak než přezdívkou „šváb“. Terstské municipium žádalo již za — odzbrojení milice té a konec záležitosti není pochybný: milice bude zrovna tak dobře odzbrojena, jako se stále a stále odzbrojuje Slovanstvo zdejší proti Italianissimům. Jediná pomoc pro Rakousko mohou být zde i v Istrii a dále Slované, tlačící z kraje na italská města, — a vláda váže jim vždy pevněji ruce: v Terstu není ani jediné školy slovanské, v Koparu (Istrie) prohlášeno gymnasium za zcela italské, v Rjece musí se již učit každý učitel italštině, který jí snad posud nezná.

A přece tlačí Slovanstvo cizí ten živel do měst jako železným kruhem, a není pochybnosti, jakož že volnost zvítězí, že s ní zvítězí také převážná většina slovanská rozhodně. Třeba byly železniční stanice už daleko před Nábřežinou znamenány jen italsky a německy, kraj je přec čistě slovanský a podél krásného terstského chobotu jedeš slovanskými jen osadami. Třeba Terst připadal cizinci, který jinam nepřijde než na Corso, právě tak italsky, jako mu připadala před třiceti lety Praha německy, ihned zmizí přelud ten, nasloucháme-li také ženštinám, které nechodí v hedvábu, vejdem-li do Starého Města, procházíme-li se přístavem nebo ulicemi námořnických osterií, zajdem-li na ovocný, zelený neb jiný potravní trh, potkáváme-li dělnictvo hrnoucí se z dílen. A když v neděli přicházejí Krajinky, pravé vzory to ženského půvabu v kroji co nejpůvabnějším, do kostela sv. Antonína na 9. ranní a na kázání, když o biřmování nebo kdykoli jindy sypou se hejna dětí, nesoucích obyčejně na šnůře od ramena k pasu až na sto panem kmotrem darovaných cukrových kotoučů, tu je italština jakoby spláknuta. Za městem ale není o ní vůbec ani památky.

Podobně se to má s Istrií celou. Italián sice praví: Muggia, Capo d' Istria, Pirano, Rovigno jsou moje města, ale již o slovanské Pole a Rjece moudře prozatím mlčí, a přístavy ještě jižnější jsou již buď zcela slovanské, buď obmezuje se v nich italština na několik kupců nebo několik dělníků. Vnitřek pak Istrie, istriánský kraj, je právě tak ryze slovanský jako kraj horvatského nebo dalmatského Přímoří. Již v městské bráně mění se italské Capo d' Istria na slovanský Kopar. Slovanstvo bylo by zde ještě mnohem mohutnější, kdyby jen dost málo bylo se stalo pro volný jeho vývoj. Také nápadná různost kmenů posud trochu vadila. Vnitřek Istrie je pravá mosaika kmenů jihoslovanských, hned slyšíš Krajince, hned Horvata, hned Černohorce, hned horvatsko-krajinskou smíšeninu Čičův neb těchže smíšeninu „rimljanskou“ (horvatsko-italskou). Nastěhovali se sem za dob a ze zemí rozličných, Čičové docela dle pověsti z Čech, ačkoli jazyk jejich tomu nenadsvědčuje praničím a kraj zcela kroji podnitranských Slováků odpovídá. A drží se zcela přísně původno-

sti své, nežení a nevyvdávají se nikdy z kmene do kmene. Nyní však začíná od severu i východu také zde se šířit vědomí slovanské.

Italián zdejší neučí se slovanštině, jeho zrak nehledí do kraje, nýbrž na širé moře. Slovan pak má ctnost i kletbu, že neobmezí se na to, co mu dala příroda či náhoda, Slovan přiučuje se cizímu. Proto však přece italianisování nepokračuje. Teprv před několika lety vyslovil dr. Kandler paümannovský výrok: „Do padesáti let je Istria zitalštěna“, a nyní již sdělují ouřední raporty, které co nejsvědomitěji v statistice uvádějí každou italskou rodinu, dovnitř země zbloudilou: „Proti italštině se vzdmáhá reakce povážlivá.“